

UDK : 34(37) :347.939.3

UDK: 347.113 : 347.91/.95

Izvorni znanstveni članak

Dr. sc. Amra Mahmutagić, izvanredna profesorica, Univerzitet Džemal Bijedić Mostar, Pravni fakultet

Dr. sc. Ivona Šego – Marić, docentica, Sveučilište u Mostaru, Pravni fakultet

Mag. iur. Ivana Marušić, asistentica, studentica Poslijediplomskog doktorskog studija Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

NEMO IUDEX SINE ACTORE

Sažetak:

Suvremeni građansko procesni pravni sustavi, među kojima i pozitivnopravni sustav Bosne i Hercegovine, temelje se na načelu „nemo iudex sine actore“, koje se očituje preko načela dispozicije, jer sud ne pokreće parnični postupak po službenoj dužnosti. Cilj je ovoga rada istražiti genezu, razvoj i kontinuitet primjene načela „nemo iudex sine actore“ (bez tužbe nema parnice) kroz razvoj rimskoga građanskog postupka te, u tom kontekstu, autorice obrađuju značaj tužbe („actio“) u različitim razdobljima rimskoga građanskog postupka, objašnjavajući srž i formu legisakcijskoga, formularnog i ekstraordinarnog postupka. Pozitivnopravni sustav građanskoga parničnog postupka Bosne i Hercegovine predstavlja sustav temeljen na principu materijalnih subjektivnih prava („ubi ius ibi actio“), za razliku od staroga i klasičnog rimskog prava koje nije poznavalo pojam opće tužbe, „actio“, nego se zaštita prava mogla ostvariti samo ako je za to pravo bila propisana posebna tužba („ubi actio ibi ius“), te će se u tom kontekstu raščlaniti i pitanje pravnoga prijelaza koje je dovelo do pojma opće, generalne tužbe. Polazeći od navedenih činjenica, u radu će se obraditi razvoj načela „nemo iudex sine actore“ i „ne procedat iudex ex officio“, stavljajući ih u kontekst različitih oblika građanskoga postupka u rimskome pravu, kako bi se ustvrdili njihova važnost, aspekti i kontinuitet primjene u pozitivnome građanskoprocenom pravu Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: „nemo iudex sine actore“, „ne procedat iudex ex officio“, rimski građanski postupak, tužba („actio“).

* Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.